

*Шара Л.М.*

кандидат історичних наук, доцент,  
доцент кафедри всесвітньої історії  
та міжнародних відносин  
Національного університету  
«Чернігівський колегіум»  
імені Т. Г. Шевченка  
ORCID ID: 0000-0002-4921-4718

## **ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ В УЧНІВ ПОЗАШКІЛЬНИМИ ЗАКЛАДАМИ ОСВІТИ**

Йдеться про діяльність «Центру творчості дітей та юнацтва» Деснянської селищної ради Чернігівської області, спрямовану на накопичення, збереження й популяризацію інформації про події АТО/ООС.

Ключові слова: історична пам'ять, позашкільний заклад, національно-патріотичне виховання, АТО, ООС.

Історична пам'ять є важливим джерелом досвіду минулого людства та потужним чинником для формування етнічної ідентифікації. Вона трактується як «особливий соціокультурний феномен осмислення індивідом, нацією, соціумом свого становища у часі й просторі, унікальна сукупність уявлень національної спільноти про свою історію, духовний досвід поколінь, спогади про буття роду, традиції, що роблять з населення націю» [4, с. 53, 54]. В умовах воєнного сьогодення, відстоювання Україною права на суверенність вважаємо надзвичайно затребуваним формування у молодого покоління історичної пам'яті про події, які нині ними проживаються й потому будуть інтегрованими у національний історичний наратив майбутніх поколінь. Ефективною у цьому напрямку може бути робота позашкільних закладів освіти, де у неформальній атмосфері учні акумулюють знання й досвід пройдешнього й теперішнього, умотивовано набувають навичок збереження й популяризації історичної пам'яті.

Одним із таких став «Центр творчості дітей та юнацтва» Деснянської селищної ради Чернігівської області. Історія його появи датується 1 вереснем 2017 р., коли заснували Деснянський ЦДЮТ («Центр дитячої та юнацької творчості»). Нині він перейменований у Деснянський заклад позашкільної освіти «Центр творчості дітей та юнацтва» (далі – ЦТДЮ), який очолює Лідія Миронова – людина з активною громадською позицією, депутатка місцевого врядування, креативна, енергійна, фахівець з педагогічною освітою.

Окреслюючи функціональне призначення ЦТДЮ, організатори акцентували на тому, що будуть «надавати знання, формувати уміння та навички за інтересами, забезпечувати потреби особистості у творчій самореалізації та інтелектуальному, духовному і творчому розвитку, здійснювати підготовку до активної професійної та суспільної діяльності, створювати умови для соціального захисту та організації змістового дозвілля відповідно до здібностей, обдарувань вихованців» [2; 3].

З огляду на це, при ЦТДЮ запрацювали різноманітні гуртки, де школярі можуть знайти цікаві способи реалізувати свій творчий потенціал, розширити горизонти особистісного зростання, набути навички комунікування, збереження артефактів про минувшину. Поміж них гурток «Юні музеєзнавці – патріоти – майбутні захисники України», створений з ініціативи Лідії Миронової й дотепер нею керується. Вже сама назва свідчить про його націленість на формування у школярів історичної пам'яті, національно-патріотичне виховання, передання педагогами досвіду й знань, що неодмінно стануть цементуючим елементом для етнічної самоідентифікації молодшої генерації українців.

Реалізується це через багатовекторну діяльність гуртка і, що важливо, його вихованці є творцями історичної пам'яті, оскільки самі накопичують, систематизують, аналізують та популяризують інформацію про боротьбу України за територіальну цілісність від початку подій у зоні АТО/ООС. Діти умотивовані, зацікавлені, згуртовані спільною долею батьків-військовослужбовців. Дехто з них пережив біль втрати рідних в АТО/ООС, тому через призму власного психоемоційного досвіду наполегливо працюють, аби зберегти пам'ять, вшанувати загиблих, адже це надзвичайно значиме для їхніх близьких. Як твердить дослідниця Н. Городня, «емоції – це визначальний чинник формування історичної пам'яті, бо закарбовуються події, які справляють на людей велике враження, викликають у них сильні позитивні (радість, гордість) чи негативні (біль, сум, сльози) почуття, зостаються у свідомості надовго, не лише на кілька поколінь, але й на століття» [1, с. 29].

Отож, у березні 2018 р. з ініціативи Л. Миронової та завдяки наполегливій праці її вихованців при ЦТДЮ відкрили музей Героїв АТО/ООС. Матеріали зібрані силами пошукового загону гуртківців «Патріот». Зверталися до родичів полеглих на Сході України, фіксували й транскрибували потому їхні свідчення, добирали особисті речі, komponували експонати, створюючи необхідну атмосферу. У процесі такої роботи у школярів, без сумніву, сформуються стійкі образи та уявлення про події в Україні з 2014 р., будуть для них «живими» упродовж тривалого періоду, ретранслюватимуться у середовищі однолітків і передаватимуться у дорослому віці наступним поколінням.

Такими ж емоційно незабутніми є заходи гуртківців до Дня захисника України, Дня Збройних Сил України, Дня Перемоги та примирення, Дня захисту Гідності та Свободи; години пам'яті, скажімо, «Борці за мир зони ООС – ГЕРОЇ СЬОГОДЕННЯ», «Герої сьогодення поміж нас» та інші.

Передача знань і досвіду про події АТО/ООС відбуваються шляхом комунікування вихованців гуртка з ветеранами й учасниками бойових дій на Сході України, їхніми родинами, представниками 169-го навчального центру імені князя Ярослава Мудрого, волонтерами. Значимим чинником творення історичної пам'яті школярів є їхня безпосередня участь в акціях «Листи на фронт», «Твоя допомога необхідна військовим», що організовуються та проводяться на базі ЦТДЮ, екскурсії до військових музеїв України, особисте задіяння до процесу підготовки тематичних експозицій у музеї Героїв АТО/ООС, пошукової роботи для написання Книги Пам'яті (про убитих на Донбасі воїнів, уродженців селища Десна), складання карти місць загибелі захисників.

Гуртківці активно популяризують історичну пам'ять через підготовку наукових досліджень, приурочених учасникам АТО/ООС. Скажімо, під керівництвом Л. Миронової написали та успішно захистили МАНівські роботи Анастасія Підлісна («Євген Лоскот – Герой України – людина незламної волі», 2021 р.) і Крістіна Музика («Роль ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «ЄДИНА РОДИНА ЧЕРНІГІВЩИНИ» в підтримці родин загиблих Захисників України», 2024 р.). Вихованці ЦТДЮ виборюють призові місця у різноманітних конкурсах національно-патріотичної тематики, як то «Моя Батьківщини – Україна», «Я – ВОЛОНЕР», «Паросток», долучаються до волонтерської діяльності (плетіння маскувальних сіток, збирання пластикових кришечок) [2; 5].

Наведені приклади не вичерпують різноманіття способів формування в учнів історичної пам'яті педагогічним колективом Деснянського ЗПО ЦТДЮ. Самостійними сюжетами для дослідження можуть стати напрацювання таких його гуртків, як «Козацько-лицарський гарт», «Петриківка», «Ключі до розкриття талантів» та інші, розвиваючи історичну пам'ять, фокус якої спрямований на вивчення національного характеру, української культури, традицій, історії. Перспективним буде аналіз особливостей методики роботи з різними віковими групами школярів, ефективності імплементації учнями набутих знань і навичок у процес опанування навчальними дисциплінами.

### Література

1. Городня Н. Чинники формування історичної пам'яті сучасної української молоді. URL: <https://elibrary.ivinas.gov.ua/3539/1/5109-10261-1-SM.pdf> (дата звернення: 19.05.2024).
2. Деснянський заклад позашкільної освіти «Центр творчості дітей та юнацтва». URL: [https://www.facebook.com/DesnaCentrTvorchosti/?locale=ta\\_IN](https://www.facebook.com/DesnaCentrTvorchosti/?locale=ta_IN) (дата звернення: 20.05.2024).
3. Деснянський позашкільний навчальний заклад «Центр творчості дітей та юнацтва». URL: [http://desna-centr-tvorchosti.cn.sch.in.ua/pro\\_shkolu/](http://desna-centr-tvorchosti.cn.sch.in.ua/pro_shkolu/) (дата звернення: 20.05.2024).
4. Ковтун Н. Історична пам'ять як основа становлення політичної еліти в контексті політичної трансформації України початку XXI ст. URL: <file:///C:/Users/ASUS/Downloads/168829-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-372243-1-10-20190528.pdf> (дата звернення: 19.05.2024).
5. Миронова Л. Роль музею героїв АТО/ООС у національно-патріотичному вихованні молоді Деснянської громади. URL: <https://naurok.com.ua/ya-doslidnik-robota-zidibnimi-ta-obdarovanimi-vihovancyami-predstavlennya-proektiv-doslidnicko-roboti-uchast-u-vosmiy-oblasniy-istoriko---kraeznavchiy-konferenci-uchniv-chlen-323888.html> (дата звернення: 20.05.2024).